

Op zondagmorgen luiden de klokken en zet de koster de deuren van de kerk wijd open. De gemeente verzamelt zich voor de zondagse kerkdienst. Voor velen een goede gewoonte, een rustpunt in de week, een plek om bij te tanken, om gevoed te worden.

In gesprek over de kerkdienst

Nelle-Mieke Drop

Ds. N.M. Drop is predikant van de Protestantse Gemeente te Zelhem

Die zondagse kerkdienst kan dé gelegenheid zijn om elkaar als gemeente, als broers en zussen in de Heer, te ontmoeten. Zeker als na de dienst de koffie klaar staat en we niet direct weer weglopen, is dit ‘de plaats waar God ons wil ontmoeten’ – en wij elkaar.

Ontmoeten Maar we proberen elkaar ook vaker te ontmoeten, omdat we menen dat dat bij geloven hoort. ‘Geloven kun je niet alleen’, zeggen we dan. Samen vieren op zondagmorgen is wezenlijk, maar zeker ook het onderling gesprek over alles wat met geloven meekomt. Van de manier waarop we vieren en samen gemeente zijn tot hoe we in het leven staan, ons werk doen, politiek bedrijven en in de samenleving met elkaar omgaan. Geloven doen we niet één dag, maar zeven dagen in de week. Geloven hoort bij ons zijn én geloof wordt geoefend

en groeit in de ontmoeting met anderen.

Om die ontmoetingen tot stand te brengen, wordt in vrijwel elke gemeente van alles bedacht. Ieder op zijne wijs, en voor elk wat wils. In de Protestantse Gemeente in Zelhem, in de Achterhoek, organiseren we ontmoetingsbijeenkomsten-met-een-thema. Hier nemen we als voorbeeld het jaar dat we het over de kerkdienst hadden.

Zelhem heeft één vrij grote, oude kerk, waar naast de wekelijkse morgendiensten ook avonddiensten zijn, op de laatste zondag van de maand én in de weken van Advent en de Veertig Dagen. Er zijn twee predikanten die samen bijna alle diensten voor hun rekening kunnen nemen.

Groothuisbezoek De opzet van die ontmoetingsbijeenkomsten komt niet uit de lucht vallen, maar ligt in het

‘Geloven kun je niet alleen’

verlengde van de groothuisbezoeken. Die zijn op veel meer plaatsen bekend: gemeenteleden die bij elkaar in de buurt wonen, worden uitgenodigd bij één van hen thuis. Per sectie of ouderlingenwijk in groepen van 10 à 15 mensen per avond. Vaak wordt daar een onderwerp voor aangereikt – iets te bediscussiëren op het gebied van bijbel, kerk of theologie, of iets te overwegen en beslissen op verzoek van de kerkenraad – maar de ontmoeting met elkaar is en blijft hoofdzaak.

Zulke groothuisbezoeken hebben ook hier een goede tijd gehad, maar de deelname werd minder. Mensen geven aan ‘dat ze elkaar nu wel kennen’. Tot op het niveau dat ze kunnen en willen, wordt er dan bij gezegd. Openheid en vertrouwen, zo blijkt, wordt eerder gegeven waar men elkaar niet dagelijks in de buurt tegenkomt of zelfs ook nodig heeft. Je laat het achterste van je tong niet zien als de buurman naast je zit. We ontdekten dat in gemeentebreed samengestelde groepen het gesprek beter liep en dieper ging. Tegelijk geven de deelnemers aan het leuk te vinden ook anderen te leren kennen.

Het buurtcontact blijft natuurlijk ook z'n eigen waarde houden. Daar zijn de Nieuwjaarsborrel begin januari, of de barbecue of fietstocht aan het begin of eind van het seizoen goede gelegenheden voor.

Uitnodiging Begin september gaat er altijd een heel pakketje aan informatie naar de gemeenteleden. Dat is een extra uitgebreid nummer van het kerkblad, het programmaboekje van Vorming en Toerusting, vaak nog wat

van Kerk in Actie of het College van Kerkrentmeesters én de uitnodiging voor de ontmoetingsbijeenkomsten in het aankomende seizoen. Met daarin enige informatie over opzet en bedoeling, en een opgaveformulier met 10 bijeenkomsten per wijk (er zijn twee grote wijken van ongeveer 1400 leden elk). Van die 10 zijn er 4 op de avond, 4 op de middag en 2 's morgens gedacht.

Ter informatie schreven we: ‘doel van de bijeenkomsten is, zoals de naam al zegt, elkaar te ontmoeten. Daar zal ruim de gelegenheid voor zijn. Maar ook vinden wij het fijn om dan niet alleen over koetjes en kalfjes te praten met elkaar. Dit jaar willen we met u in gesprek over onze kerkdiensten. Ónze kerkdiensten, in alle eenvoud en veelkleurigheid, met en zonder doop of avondmaal, morgen- én avonddiensten. ... We willen over de kerkdiensten ook graag in gesprek komen met de mensen die ze zelden bezoeken, of nog nooit bezocht hebben, of niet meer bezoeken. Waarschijnlijk kunnen we van hun beleving evenveel of misschien wel méér leren dan van de mensen voor wie alles gesneden koek is. Daarom een oproep aan iedereen zich op te geven voor één van de ontmoetingsbijeenkomsten.’

Aanwijzen kerkdienst Als de opgaveformulieren zijn verzameld, blijkt eigenlijk altijd dat de verdeling over de verschillende momenten vanzelf goed gaat. Ouderen komen graag op de ochtend of middag, werkenden uiteraard meer 's avonds, maar uiteindelijk is elke bijeenkomst ‘gemengd’ qua leeftijd, bezigheden,

In een
kring,
met een
bloemetje
op tafel

interesses, meer of minder trouwe kerkbezoekers, enz.

Ruim een week tevoren krijgen de deelnemers een tweede uitnodiging. Nu concreter, we noemen de kerkdienst die we als uitgangspunt voor het gesprek nemen en vragen hen zo veel mogelijk daar dan ook te zijn. Dat is meestal de morgendienst van de zondag vóór de bijeenkomst, waarin de wijkpredikant voorgeeft. Soms kan, als een extra, op een avonddienst van één of twee zondagen eerder worden geweest. Onze avonddiensten waren in die tijd nog in een probeer-fase, vandaar.

In deze uitnodiging wordt dan ook een aantal aandachtspunten genoemd, waarop de deelnemers kunnen letten in de dienst die zij meemaken:

- Welk aspect / welk onderdeel van deze dienst raakte u het meest? waar beleefde u weinig of niets aan: de ruimte, andere mensen, samenzang/liederen, muziek, gebeden, lezing(en), verkondiging, iets anders...?
- Misschien komt u anders nooit of zelden in een kerkdienst, mogelijk komt u (bijna) wekelijks. Wat voor

soort kerkganger bent u?

- Hoeveel mensen schat u dat er bij deze dienst in de kerk waren?
- Hoeveel denkt u dat er in de collectes gegeven is?
- Wat is voor u het belangrijkste van de kerkdienst?

Dan de bijeenkomst zelf

We trekken twee uur uit voor de ontmoetingsbijeenkomst, waar we tussen 10 en 20 mensen rond de tafel brengen. We doen dat in een kring, in een niet te grote zaal, met een bloemetje op tafel. Elkaar ontmoeten was immers de belangrijkste bedoeling en daarvoor is een gezellige ontvangst een wezenlijke randvoorwaarde. Bij binnenkomst is er eerst een kopje koffie of thee.

De wijkpredikant leidt de bijeenkomst. Die hebben dan in één bijeenkomst toch maar weer aardig wat gemeenteleden gezien en gesproken. Zij vinden dat de tijd en inspanning zeker waard.

Na welkom en een eventuele kennismaking, gebruiken we het eerste uur om op de meegemaakte morgendienst terug te zien. De aangegeven aandachtspunten zijn meestal meer dan voldoende aanleidingen tot gesprek. Dat gesprek gaat per groep en per dienst altijd anders. Het is maar wie er als eerste wat inbrengt, hoe men erop inhaakt, welke 'soort' kerkgangers daar is, enz. Soms gaat het uitgebreid, en diep, over de preek. Het kan een bijbelstudie of theologische discussie worden. Een andere keer komen met de liederen de verschillende bundels mee, het nieuwe liedboek, opwekkingsliederen,

en ben je zomaar bezig over kleuren en stromingen in de kerk van vandaag. Dan gaat het over de collectes, en wie eigenlijk bepaalt waarvoor die bestemd zijn, en hoe we geven of niet geven. Tot we over onze leefstijl, politieke overtuiging en onze rol in de samenleving spreken.

Kortom, geen twee bijeenkomsten volgen hetzelfde spoor, de deelnemers geven zélf het gesprek richting en waarden op zich al de ruimte om vrijuit mening en reactie te kunnen geven. En voor een gespreksleider, ook niet onbelangrijk, is het heerlijk om opstappunten genoeg te hebben en het groepsgesprek heel relaxed meer te volgen dan te sturen.

Het tweede uur De andere helft van de bijeenkomst proberen we over 'de kerkdienst in het algemeen' te spreken. Ongeveer vanuit de vraag 'wat beleven we in en aan de ontmoeting met jezelf, met de ander en met God?'

Wij zijn in onze gemeente zo gelukkig dat we altijd wel wat video-opnamen van morgendiensten op de harde schijf hebben staan. Dat heeft ermee te maken dat camera en beamer in elke dienst meedraaien om de mensen achter de pilaren of op andere mindere plekken in de kerk via het scherm beter zicht te geven op wat de voorganger, de kinderen of wie ook doen. Eén van de video-mensen heeft een en ander kunstig op DVD gemonteerd, met alle onderdelen van de dienst even aangestipt. Het welkom en de afkondigingen, de organist en de kinderkerk, doop en avondmaal, gebed en preek, het zingen en het muzikaal moment, het komt in een kwartier

allemaal langs. Even daarnaar kijken is ontspannend en leuk, en helpt het gesprek weer goed op gang. Ging het vóór de pauze nog vaak concreet over de bijgewoonde dienst, nu wordt het breder. Waarom gá ik eigenlijk naar de kerk, wat zoek ik er en vind ik het ook? Hoe is het om samen 'gemeente van de Heer' te zijn, wat beleeft je aan elkaar en hoe zien we naar elkaar om?

Zinvol gespreksthema

Er kan een concrete aanleiding zijn het in groothuisbezoeken of ontmoetingsbijeenkomsten over de kerkdienst te hebben. De kerkenraad wil bijvoorbeeld graag een evaluatie van iets dat uitgeprobeerd is. Maar ook zonder dat is en blijft 'de kerkdienst' een goed thema voor gesprek en bezinning. Als wekelijks hoogtepunt, of beginpunt misschien, van ons eigen geloven en onze saamhorigheid als gemeente, is het altijd een zinvol gespreksthema. Bovendien, en dat is nu zeker onze ervaring, lenen de aandachtspunten zich stuk voor stuk voor verdieping naar de persoonlijke beleving van geloof en vieren in het gesprek. ■

Soms gaat
het diep
over de
preek

